

Monumentalita a krehkosť v dielach ZORKY LEDNÁROVEJ

Zorka Lednárová, narodená 1976, je slovenská umelkyňa žijúca v Nemecku. Študovala sochárstvo v Bratislave, v Kieli a v Hangzhou v Číne. Následne absolvovala postgraduálne štúdium na Universität der Künste v Berlíne v odbore kurátorstvo a umenie vo verejnom priestore. Od roku 2007 osem rokov viedla projekt Okk/Raum 29 (Organ kritischer Kunst) v Berlíne. Pravidelne vystavuje na Slovensku, v Nemecku i v zahraničí, od roku 1997 žije a pracuje v Berlíne. Zorka Lednárová vytvára diela a inštalácie pre verejné priestranstvá (vždy v úzkom spojení s krajinou a mestom), no i introspektívne sochy pre galerijné prostredie. Venuje sa aj kurátorskej činnosti, momentálne pripravuje výstavu pre Kunsthalle Bratislava. V rozhovore umelkyňa popisuje svoj prístup k umeniu a aj súvis svojich umeleckých diel s osobným prežívaním a uvažovaním o svete. Autorka približuje svoje sochárske diela, z ktorých jedno je inštalované na Veľvyslanectve SR v Berlíne. Rozhovor bol iniciovaný riaditeľom Slovenského inštitútu v Berlíne Ivom Hanušom, ktorý dlhodobjšie spolupracuje s kurátorkou Lenkou Kukurovou na prezentácii slovenských umelcov v Nemecku.

Lenka Kukurová: Na Slovenskom veľvyslanectve v Berlíne je vystavené Vaše dielo „Signs and Locations“ (Znaky a miesta) z roku 2004. Má podobu reliéfov a je vytvorené z pozláteného porcelánu, zamatu a dreva. Čo je posolstvom tohto diela?

Zorka Lednárová: Dielo je vytvorené v archeologickom duchu ako tichý svedok času, či zlomok ľudskej histórie. Každá reliéfná tabuľa zobrazuje región s písmovou sústavou, ktorá sa v ňom oficiálne používa. Na základe písmových sústav tak vznikli iné „hranice“ ako tie politické, ktoré poznáme. Symbolicky tak ponúkajú inú perspektívu na rozdelenie sveta a na vytváranie hraníc. Písmo ako nositeľ kultúry spája rôzne regióny, vystupuje ako symbol pokroku, vzdelanosti a komunikácie, bez ktorých by sme nenapredovali. Dôležitosť tejto myšlienky je podčiarknutá využitím cenných materiálov a pozlátením porcelánových reliéfov 24 karátovým zlatom. Zobrazený text však nie je čitateľný. Písomné symboly sú zrkadlovo obrátené a netvorí žiadne slová, ani vety. Reliéfy podobne ako skutočné objekty archeológie uchovávajú v sebe tajomstvo a ostávajú mlčiacimi svedkami.

Zorka Lednárová: Signs and Locations, 12 reliéfov, detail, foto: archív umelkyne

Využívate písmo aj v iných dielach, je pre Vás ako symbol dôležité?

Písmo vo význame kultúrnej spolupatričnosti je hlavnou témou niekoľkých mojich prác zo série „Signs and Locations“. Písmo považujem za jeden z najdôležitejších objavov ľudstva, posúvam ho na úroveň objavenia ohňa. Vyžaduje si cit pre abstrakciu, predpokladá symbolické a komunikačné schopnosti. Slúži ako prostriedok pre uchovávanie, zhromažďovanie, organizovanie skúseností a stalo sa základným kameňom rozvoja. Písomné systémy boli pre pokrok ľudstva veľmi dôležité. V histórii sa zmena písma viazala na náboženstvo, či na politické ambície krajiny. Cez písmo vo svojich dielach poukazujem na kultúrnu identitu, migráciu či vplyvy pribúdajúcej globalizácie.

Návšteva prezidentky SR Zuzany Čaputovej na Slovenskom veľvyslanectve v Berlíne a prehliadka prác Zorky Lednárovej, august 2019, foto: archív umelkyne

Absolvovali ste niekoľko tvorivých pobytov v zahraničí, medzi inými aj v Číne a Rusku. Vytvorili ste počas nich sochy pre verejný priestor, ako napríklad plastiku v Petrozavodsku. Akú má podobu?

Socha „Pečať času“ vznikla k 300. výročiu založenia mesta Petrom Veľkým. Základom mojej tvorby je koncepčná práca s faktami, preto som do diela zakomponovala dôležité odkazy k histórii mesta a jeho polohe. Sochu tvoria dve vertikálne stély a jedna ležiaca platňa. Prvá stéla znázorňuje vznik mesta, ktoré Peter Veľký naplánoval ako pravidelnú šachovnicu. Druhá stéla predstavuje poctu miestnemu materiálu – karelskej žule – ktorá prispela k rozvoju mesta. Každá strana tejto stély je ináč opracovaná, od prirodzeného lomu kameňa až po vysoko vyleštený povrch. Horizontálna platňa reprezentuje Onežské

jazero, pri ktorom mesto leží. Mesto vzniklo vďaka bohatým náleziskám železnej rudy a založením fabriky na jej spracovanie, ktorá dodnes funguje. Odtiaľ pochádza i oceľová lietadlová turbína spájajúca obidve vertikálne stély. Využila som tu kruhový tvar ako symbol nekonečnosti. V diele som spojila rôzne prvky, ktoré v mojich očiach predstavujú neodlučiteľnú súčasť mesta. Tým som vzdala poctu miestu, na ktorom sa moje dielo nachádza.

Zorka Lednárová: Pečať času, socha vo verejnom priestore, Petrozavodsk, 2004, foto: archív umelkyne

Jedno z Vašich diel bolo v roku 2000 prezentované aj na výstave Expo v Hangzhou v Číne, jeho názov je „Trinity“ (Trojica), k čomu odkazuje názov a forma diela?

Dielo je zložené z troch častí tvoriacich jeden celok. V názve som alegorickým spôsobom použila terminológiu spájanú s kresťanstvom – tému Svätej Trojice. Dogmatické systémy sa mi zdajú problematické. Práca je určitým spôsobom kritikou čínskeho spoločenského systému. Na vytvorenie diela boli z miestnej rieky vylovené bludné kamene z čiernej žuly, ktoré od doby ľadovej ušli hodný kus cesty. Táto cesta im dala ich oblý tvar. Do každého z bludných kameňov som zasadila do hladka vyleštenú oceľovú šošovku rovnakej veľkosti. Na prvý pohľad sú rovnaké, no v skutočnosti odlišné. Šošovky majú konkávnú, konvexnú a plochú formu a odráža sa v nich okolie. Získavame nimi rôzne pohľady na skutočnosti, ktoré vytvárajú realitu.

ZorkaLednárová: Trinity, socha vo verejnom priestore, Hangzhou, 2000, foto: archív umelkyne

Prečo ste sa rozhodli študovať práve sochárstvo?

S láskou k umeniu som sa už narodila. V rodine sme nemali výtvarníka, ktorý by ma ovplyvnil, boli to skôr drobné udalosti a ľudia okolo mňa. Navštevovala som ľudovú školu umenia, kde som sa nevedela dočkať modelovania. S rodinou som ako dieťa bola na návšteve v ateliéri u známeho sochára Vladimíra Kompánka, kde ma oslovili jeho drevené sochy, to bol pravdepodobne rozhodujúci zlom. Už od polovice osemdesiatych rokov, keď u nás vládol komunistický režim a ja som chodila do tretej triedy základnej školy, bolo pre mňa jasné, že sa stanem umelkyňou. Nielen preto, že som rada modelovala a kreslila, ale aj preto, že som nechcela žiť ako moji rodičia. Chcela som byť nezávislá na spoločnosti. Uvedomila som si, že jedine ako umelkyňa budem skutočne slobodná. Z knihy o experimentálnej archeológii som sa začala učiť rôzne techniky spracovania materiálov. Na škole umeleckého priemyslu som ešte nemohla študovať prácu s kameňom, iba keramikou, preto bolo pre mňa logické pokračovať v štúdiu na odbore sochárstva na Vysoké škole výtvarných umení v Bratislave. Dôležitým aspektom tiež bolo, že som chcela robiť umenie pre všetkých, pre okoloidúcich, aj pre ľudí bez domova, nie len pre galérie, či zberateľov. Socha, či umenie vo verejnom priestore mi dávali túto možnosť.

Sochárstvo ste na akadémii študovali v druhej polovici 90. rokov, v tej dobe bolo vnímané ako „mužská“ disciplína. Aké bolo Vaše postavenie ženy – sochárky na škole?

V tej dobe nebolo veľa žien sochárok, ani na škole, ani vo verejnom povedomí a v spoločenskom živote. Ženy - sochárky boli väčšinou vnímané len ako manželky sochárov, pre mňa to znelo veľmi podradne.

Prevažoval názor, že žena nemôže byť dobrá sochárka, má byť keramička, či textilná výtvarníčka. Ja osobne som sa v tej dobe nevnímala rozdiel medzi sochárkou a sochárom, chcela som sa jednoducho venovať sochárstvu. No moji mužský kolegovia a pedagógovia mi dávali pocítiť, že som „iba“ žena. Spochybňovali moje sochárske zručnosti a kompetencie na základe môjho pohlavia. Raz ma nezobrali na drevárske sympóziu s odôvodnením, že sa predsa nemôžem merať s chlapcami a mám ostať pracovať v ateliéri. Ako pomstu som vytvorila takmer päť metrov vysokú drevenú stoličku - trojnožku. Keď sa človek pod ňu postavil a zdvihol hlavu dohora, pozeral sa do neba cez ženský symbol. Takto som im dala jasne najavo, čo si myslím.

Zorka Lednárová: Signs and Locations: Building global cubes, inštalácia, 2007, foto: Kunsthalle Bratislava, 2019

V Kunsthalle Bratislava ste pred nedávnym vystavovali interaktívne dielo, akú skúsenosť ste v ňom sprostredkovali?

Interaktívna inštalácia pozostáva z dvanástich predimenzovaných kociek. Je z nich možné vytvoriť šesť rôznych máp sveta, ktoré okrem politického rozdelenia znázorňujú aj indexy vzdelania, korupcie, blahobytu, písomné systémy a podobne. Stavebnica, ktorá pripomína hračku z detstva, zapája divákov do skúmania diela a jeho odkazu. Divák si pri hre vďaka skladaniu a pretváraníu máp uvedomí kontext. Tým získa iný pohľad na rôzne problémy, ktoré sa na prvý pohľad zdajú lokálne a izolované, no pri bližšom porovnaní je zrejme ich súvislosť. Napríklad skutočnosť, že bez vzdelania nemôže krajina prosperovať. Mapa je pre nás niečo všeobecne známe, využívam ju preto ako prostredníka pre zmenu perspektívy.

Vo svojom diele „Just a Moment“ spracúvate záznam tlkotu srdca. Dielo má podobu krehkých keramických dosiek. Jedná sa o Váš vlastný kardiogram?

Dielo popisuje veľmi osobnú a intímnu situáciu mojej klinickej smrti. Je možné ho chápať aj ako situačný portrét autora. Každý moment má vždy určitú dobu trvania, aj keď akokoľvek krátku. Ale nejde len o časovú jednotku. Moment môže zmeniť náš život, obrátiť ho úplne hore nohami, môže znamenať všetko

alebo nič. V tomto diele sa snažím zachytiť a zachovať pominuteľnosť okamihu práve vtedy, keď je zjavná. Zobrazením EKG krivky môjho srdca práve v momente klinickej smrti na porcelánových tabuliach sa snažím prinútiť diváka k uvedomeniu si, že každý okamih je vzácny. Je to melódia života. Malé rytmické okamihy, ktoré udávajú tón a rytmus, znamenajú stabilitu našej existencie. Chcela by som vyvolať diskusiu nie len o existenciálnej podstate bytia, života a smrti ale i o momente umierania, jeho legitimity a intimite.

Zorka Lednárová: Just a Moment # 3, inštalácia, detail, 2020, foto: archív umelkyne

V ďalšom diele z tejto série sú reliéfy akoby zlomené a opravené, aký je význam tohto umeleckého zásahu?

V práci „Just a Moment #2“ nie je témou, či je náš život, napredujúci len vďaka tlkotu srdca, vzácny. To je nespochybniteľné. Kriticky sa však zamýšľam nad honbou našej spoločnosti po dokonalosti, kráse, a tým i úspešnosti. Spochybňujem tieto kritériá a dávam priestor k zamysleniu. Využívam starú japonskú techniku Kintsugi, ktorá zlatom spája vzácne zlomené porcelánové a keramické výrobky a tým zvyšuje ich hodnotu. Staviam na piedestál nedokonalosť. Pospájané fragmenty rozbitých reliéfov sú pozlátené, čím sa spoj nielen priznáva, ale aj zvýrazní. To nás núti k premýšľaniu o tom, či je niečo, čo je zlomené, aj menej cenné. Dôležité je spoznanie a priznanie si, že sme krehkí a nedokonalí. Krása existencie spočíva v hĺbkach a výšinách, dôležitý je každý okamih. I keď v tejto sérii vychádzam z prežitých skúseností, nechcem divákov primárne konfrontovať s touto skutočnosťou. Je to skôr akési posolstvo vytvorené na základe autentických zážitkov, čím sa možno prehľbuje i výpoveď umeleckého diela.

Zorka Lednárová: Just a Moment # 2, inštalácia, detail, 2019, foto: archív umelkyne

V posledných piatich rokoch sa pohybujete na vozíku, ako sa táto skúsenosť premieta do Vášho umenia a uvažovania?

Vďaka tejto skúsenosti som sa dostala k problematike bezbariérovosti a bariérovosti miest, obyvateľov, či nás samých. Pritom sa nejedná len o fyzické, reálne bariéry okolo nás, ale aj o naše sociálne bariéry. Vraciam sa tým k svojim pôvodným témam iným spôsobom, poukazujem na hranice a bariéry vo veľmi osobnom kontexte. Zamýšľam sa nad otázkou, čo pre nás znamená bariéra vo verejnom priestore, v mysliach ľudí, v nás samých. Pre niekoho maličkosť sa javí druhému ako neprekonateľná situácia. Pri mojich potulkách mestom sa často stretávam s veľkými, či menšími prekážkami. Zaráža ma neschopnosť prirodzenej integrácie bezbariérového priestoru, v tom je situácia na Slovensku omnoho horšia ako v Nemecku. V súčasnosti pripravujem pre Bratislavu umelecký projekt, ktorý sa zameriava na bariéry vytvorené nepostačujúcou empatiou voči rôznym skupinám obyvateľstva mesta.

Ďalšie informácie o umelkyni: www.lednarova.com

Portrét umelca Daniela BROGYÁNYIHO

Máte to radi pestré? Pozrite si video prezentáciu Slovenského inštitútu vo Varšave, v ktorej Vás všestranný umelec, grafik a fotograf Daniel Brogyányi prevedie svojim ateliérom a predstaví svoju tvorbu – tu je [link](#)

Swing s FUNNY FELLOWS

Funny Fellows je netradičná „Old Time“ skupina zo Slovenska, ktorá svojou swingovou hudbou z 20. až 40. rokov i hudobnými aranžmánmi ponúka publiku vždy dobrú zábavu.

Link na vystúpenie v relácii „Neskoro večer“ [tu](#)
Viac informácií o skupine: www.funnyfellows.eu

Ak si neželáte zasielanie informácií, prosíme o krátku správu – ďakujeme.

Slovenský inštitút v Berlíne | Hildebrandstr. 25, 10785 Berlín | tel: +49 30 88926 230 | fax: +49 30 88926 222

www.mzv.sk/siberlin | www.facebook.com/institut.berlin | e-mail: institut@botschaft-slowakei.de